

VOLNÉ SMĚRY.

MĚSÍČNÍK UMĚLECKÝ

VYDÁVÁ

SPOLEK „MÁNES“.

OBSAH ČÁSTI LITERÁRNÍ:

Jaro Hilbert: Scéna z trilogie »Pěvec«
Jan Opolský: Elegie. — Tušení.
Karel Pelant: Požitek hašiše.
Vladimír Houdek: Ne krása. — Dár-
kyně dobrá. — Na dluh.
Václ. Maria Schwab: Novými proudy.
Feuilleton: Drobtý z dopisů přátel.
K ilustracím. — Zprávy umělecké. —
Výstavy. — Soutěže umělecké.

ILLUSTRACE:

E. Dítě: Studie.
Jan Dědina: Náčrtek obrázku »Se-
renáda«.
Jul. Mařák: Podzim.
J. Kastner: Sv. Ludmila.
Jos. Mařatka: Pieta.
Emil Holárek: Spálení knih Wiklefo-
vých.
Wiesner: Obálka.
Preissig: Obálky.
Kavánek: Obálka.

VOLNÉ SMĚRY vycházejí poslední pátek v každém měsíci o 3 arších. Roční předplatné obnáší 6 zl.,
poštou 6 zl. 40 kr., půlletní 3 zl., poštou 3 zl. 20 kr., Jednotlivé sešity prodávají se po 60 kr.

Péčí a nákladem spolku »Manes«. — Vedou: Jaro Hilbert, K. L. Klusáček, Karel Mašek, Jan Preisler a Stan. Sucharda.

Zodpovědný redaktor K. L. Klusáček. — Administrace a expedice v Praze, v Tůních č. 8—II.

Literární příspěvky budte zasílány na adresu: Karel Mašek, Praha-I. Rudolfovo nábřeží čís. 83.

ČERVENEC

1897

SCÉNA Z TRILOGIE »PĚVEC«. —
NAPSAL JARO HILBERT.

Menší ložnice s dveřmi v hloubi a v levo. Okna do červnové noci ctevřená, pod nimi lože.

Jitka sedíc na loži, opřena o pelesť dívá se ven.

Tak dusno. Skoro mdlobu noc ta dýchá,
a přece . . . jaký silný na všem klid.
Mladistvá matka dříme nyní zticha.
Spi, země, spi a měkká buď tvá lícha,
Bůh ráčil v sny ti hvězdy rozsvítit.

Volně s úsměvem.

Bláznivá . . . Do tmy tady hovořím!
Ta stará Jitka vždy se znovu hlásí;
a přec jí zbylo ve mně málo asi
po tom, co znám, po tom, co vím.

Ticha okamžik.

Mně zdá se, slyším kroky. (Z okna.) Zdenku, ty?
Nic. Nikdo. — Zdenku!

Mlynářka (z venčí.) Návštěva se hlásí.

Jitka. Kdo, ženo, jste?

Mlynářka. Mlynářka z Poohří.

Jitka přiskočí ku dveřím, otevírá a živě vítá.

Dál! Dál již pojďte, milá paní!

Mlynářka vstoupí.

Tak zas vás jednou vidím, jaký ples!
Má zlatá dušinko, v té noci dnes
sem sama jdete? Sama? Bez průvodu?

Mlynářka. V celém jejím počínání chlad a upjatost.

Však bloudila jsem také hodně již,
až jakýs muž mi cestu ukázal,

řka, že k vám též jde; pak se ale ztratil,
a už se stmívalo —

Jitka. Ach ano, tmělo,
a co srdéčko strachu vytrpělo!

Uvádíc mlynářku, živě hovoří.

Jsme tu tak mimo svět a samý hvozd nás svírá;
v těch leží naše chýžka ztracena.

Kdo o ní ví? Ta, ona stařena,
či dítě, které v lese houby sbírá.

Zdenkovým přáním bylo tak se vyhnout lidem.
Chtěl sám být... se mnou sám... a je tu kliden.

Mlynářka. Co vy?

Jitka. Já s ním.

Mlynářka přísně. Že vy?!

Jitka zalekle vzhlédne k ní.

Tak divně se mne ptáte!

Mou všecku radost chladem poléváte...

Sotva vás poznávám.

Mlynářka chladně. I já vás ztěží, Jitko.

— Ticho. —

Jitka s domluvnou prostotou.

Ach nemluvte tak. Přišla jste přec v míru?

Či byl by mně vás vzal ten krátký čas?

Můj bože... trocha lidských virů

hned nerozdvojí mne a vás.

Tak jsem se těšila, až zas se sejdem jednou,
a touhy bylo, že jí vlhal zrak!

Ten chlaa je splátkou... vy s tou tváří lednou?

Ne, vidíte, ne, jen zkoušíte mne tak.

Mlynářka. Jste zdráva?

Jitka pohlédne na ni dlouze a pak s chladem:

Dík. A vy?

Mlynářka. Vše u nás v starém chodu.

Jitka. Tož šťastno.

Mlynářka. Doufám. Díky za zájem.

A že se neptám já po vašem... štěstí,

mně promiňte; leč sama pochopíte,

jak těžko nesla bych tu odpověď,

byť padla sem či tam.

Jitka popuzena již, se schválněou ledabylostí:

Přec lehko je ji dáti.

Není ho víc, než kolik já ho mám.

Jsem šťastna, věřte. Třeba v hříchu,

jak vašim očím život můj se zdá —

jsem šťastna. V lásce nalezám svou pýchu

a u Boha jsem milost nalezla.

Před světem kleslá, jím jsem v přízeň vzata.

On ví, co bylo... do duše mi vidí

a nesoudí hned, jak je zvykem lidí.

Či byl by mne tak přízní obsypal?

Mně muže dal? Dal lásky teplý svit

a plný, neochvějný klid?

Mlynářka až do dna pobouřena, s hlubokou vášní vypadne.

Vy lžete, Jitko! A byť v modlitbě,

již vaše chlubná slova krýt se chtějí —

vy z duše lžete! Zvuk jich vypůjčen,

jak všečen klid váš je jen podvržený

a není, není z vás! O štěstí mluvíte mi?

Že jeho hebké květy kvetou tam,

kde fičí mrazný vítr výčitek?

Průhledná maska, sebebřelhávání,

vše, vše spíš, jenom přímá pravda ne!

Ó Jitko, vy, již srdce usedalo,

když travný stvol jste v kroku zlomila,

vy že jste šťastna teď, kdy v pekla tříšť

zlý čin vám změnil onen útlý sval?

Že klid v něm leží roven požehnání?

Že spravedlivý Bůh vás v přízeň vzal?

Jitka ve výbuchu hněvu.

Co chcete, paní! Kázat postní slzy,

hříchu nebylo a není víc,

než co ho prýští z dětských zřítelnic?

Po moji stopě jdete s výčitkami?

Na lidskou sudbu s rukou rozprahlou?!

Mlynářka chladně již.

Ni toho stín —, jsem prosta výčitek.

A co mne vede sem, jen pozdrav je,

ježž odevzdat mi bylo svěřeno.

Ten nesu... ovšem, pýše malý dar,

leč dárce jeho nemá vskutku víc,

co vykraden byl až do samé duše.

Ženy utkají se pohledem; okamžik jen a již Jitčina hlava se sklání.

Jitka sotva slyšitelně. Dědoušek...

Mlynářka. Ano, on. — Ó jak vás hledal,

když se Zdenkem jste tehda uprchla!

Před lidmi plachý, v nocích bloudil krajem,

jak by vás přece někde najít měl

a v hanbě zoufající zvednout z cesty!

Já často viděla ten temný stín

se krásti kolem nás. Vzpřímený z prvu,

jak bolesti by hrdě vzdoroval,

pozvolna hroutil se pod její tíhou.
Bylo jí příliš pro tu vetchou plec!
Tu slzy tekly, které zem jen pila
a žaloby lkal jeho svadlý ret,
že samy hvězdy, věčně lhostejné,
se chvěly hrůzou ve svých výšinách.

Jitka mezi tím usedla na židli, s hlavou spadlou na stůl.

Mlynářka pokračuje po malém oddechu.

Povinnost padla ovšem; také všechen styk.
Nikoho k sobě více nevpustiv,
jak staré zvíře s smrtnou ranou v těle
sám trávil bolest ve svém úkrytu.
Jak dlouho asi, sama spočtete si!
Až před týdnem se zjevil ve mlýně,
stín stínu jen, ve troskách hrdé stáří,
tak ubohý, jak pýří po bouři!
U okna sednuv, mlčel dlouhou dobu.
Pak zadívav se na mne slzami,
děl měkce: »Vidte, já již starý byl?
Šedesát pět — to už jsou leta snad!
Má vnučka umí dobře počítat . . .
Ó dobře! Řekla si: Ať jde. Šedesát pět.
To čas je padnout. K čemu otálet?
V těch letech už je rána dobrodiním,
jež rychle srazí —.«

Jitka v zoufalém vzlykotu.

Ne dál! Ne dál! Mne v kostech mrazí!

Mlynářka stojí nad ní, sevřevši její hlavu dlaněmi.

Nešťastné dítě . . . Plačte, plačte jen,
on plakal též.

Co na to mluvil pak,
ba více vzlykal v smyslu zmatení,
jak ve vichřici dým beztvárno bylo,
že nelze doslova to zachytit.
Však obsah, Jitko, sám vám nabízí
pokání blízké, dobré činění,
tož věztež jen a v srdce semkněte.
»Ať se zas vrátí,« měkký refrain byl
té řeči zmatené. »Ji vyhledejte mi
a řekněte jí: Že ji pozdravuji . . .
Že na povel je těžko umíratí . . .
Že umřít nemohu . . . Ať se zas ke mně vrátí!«

— — — — —
— — — — —

Zdeněk ve dveřích. Jsi dosud vzhůru? Zpět volá.

Trute, pojď jen dál!

Vstoupí, za ním Trut.

Máš návštěvu tu?

Jitka. Od nás z kraje známá.
Choť mlynáře, jenž na Ohři má mlýn.

Zdeněk.

Vítám vás, paní! Z duše rád jsem tomu,
že žena s kýms si může promluvit,
jenž drahý jí je. Zůstanete u nás?

Mlynářka. Jen krátce možno mi.

Zdeněk. Pak aspoň tolik dnů,
kolik jich třeba Jitce k osvěžení.

Trut k Jitce.

Slyšíte, paní, sobce prozrazení?
Pro vaši mysl vláhu vyprošuje,
by sám ji potom mohl píti s rtů.

Zdeněk.

Dost, Trute, pil jsem jí a v mnohém kvasu.
Představuje ho mlynářce.

Trut, dávný druh, zde též však nový host.

Trut kloní se.

To jest, když přítel našel něžnou košť,
pak sám mne poslal k ďasů.

— My setkali se sem již cestou v lese?

Mlynářka.

Vy byl jste, jemuž za směr děkuji.

Trut.

Tož, paní, kdo by řek, když v noci se sem blíží,
že peklem tím jde vlastně v malý ráj?

Mlynářka. Já věděla, kam jdu.

Trut lehce.

A přec šla ztíží.

Jitka. Ba, Zdenku, paní chůzí znavena je.

Chci v lože vést ji již.

Mlynářka.

Vy prominete.

Zdeněk. Ach ovšem ovšem; jen již ulehňte
a dobrý spánek dejž vám vlídná noc.

Mlynářka. I vám.

Jitka vedouc ji v levo.

Zde malý pokoj je — s tím vemte v dík.

Obě ženy v levo zajdou. Zdeněk dívá se zamyšleně za nimi.

Trut přechází jizbu.

Trut.

Toť tedy hnízdo? Není špatné věru!

Po čertech dobře se as lenoší

v takovém malém koutku za večerů . . .

Což, Zdenku?

Zdeněk obrátí se. Pravit's?

Trut. Chválu rozkoši.

Je toho málo, co já závidím,
však zde mně bledne duše citem tím,
jak plátno na slunci.

Zdeněk uhýbavě. Ach ovšem, Trute.
A zda jsi okolí již ve dne zřel?

Trut ve svém. Ne, není div, že's dále nedošel.

Zdeněk. Proč dále?

Trut. Bůh sám ví. Měl's jisté roupy . . .
A tak mně napadlo — ah, nápad celkem hloupý,
jak deklamovával's, kam ještě dojít chceš,
a co tu v světě všecko provedeš.
Nu, není nejhůř skončit jako ty
ten hloupý žertík zeleného mládí
v teplounkých loktech.

Zdeněk neklidně. Což ty, Trute, víš!

Trut.

Ó, vím. Vše vím. Ba věděl jsem již dřív,
leč někdo nechtěl býti z lidské krmě živ,
až čas mu vyhnal onu přepjatost!

Zdeněk.

Dost, Trute. Víam kam biješ. Žertů nech.
Vždy tady soudem skřivdiš, dokud's nežil,
a žití vzácný obsah nepoznáš
s ramenem prostým jeho celé váhy.
Je pravda, Trute, květy spadly již
a všecka pýcha jara. Budiž. Jaký žal?
Za planý lesk ten osud víc mi dal:
Mám ženu, že jí není rovno v světě.

Trut.

Jinému choti zkus jen toto říc',
a o dvou prvních již se dohodnete.

Zdeněk.

Dost možná; pravdu budem mít však oba.
Co kdo ví o ženě, jíž nezve svou?
Že hezká je, že milá, srdečná,
však jaké utajené poklady
jí v nitru leží — což on, divák, ví!
Ó Trute — láska, když však otevřela
panenské brány v onu svatou síň,
kde oddanost ve zlatých hrudách leží
a vane něhy vůně léčivá
a živý cit ve přímém proudu tryská
svůj vzácný obsah tobě nabízeje —
a Trute, pil-lis, moudrost žití znáš

a zvíš, že v světa plných zásobách
nic není, co by vyšší ceny bylo,
než nepatrný oddech ženy tvé!

Trut.

A ušlí hodinou, pak v loktech drahé té
hned pro celý věk zdřímáme si.

Zdeněk.

Zas již tvůj vtip se na mne věsí?!

Trut.

Není vždy nepřítel, kdo z tepla štve.

— Ticho. —

Zdeněk.

A není třeba štvání. Znam svůj cíl.
I v nejžhavějším lásky hýření,
kdy smysly, ve své hody pohrouženy,
pro všecko v světě lhostejny se zdají —,
mně tanul před očima, mluvil v sluch
a trhal mysl za svou dlouhou drahou.
Je ve mně hloub než vlastní kořen bytí.
Toť nahá pravda, Trute, jak ji dím,
jež také s láskou mou je v plné shodě.

Trut.

Znáš ale přec šhubání po svobodě!

Zdeněk.

Po mužných činech! Po svobodě — proč?
Což spoután jsem? Kým? Svoji ženou snad?
Oh, slaboši, jíž bájku tou se hájí!
Já neznám oněch pout, a jsou-li přec,
pak moji sílu sotva vážou víc,
než ústa polibek.

Trut. Leč pausu přijal's?

Zdeněk.

Platil jsem jen daň,
jak každý živočich jí platit musí.
Nic víc, — leč také prost jsem dluhů mládí
a lehký z něho stoupám v mužný věk.
— Ó Trute, brzy uzříš v úžasu,
co činuchtivé síly ve mně kvasí
a kam, až kam se vypne po plodech!
Nechť bůh dá úkol, já se hlásím oň!
Jde o cenu, že proticenou žití?
Jak kalich vína sázku přijímám!
Jde o výši, jíž Titani kdys chtěli
a v bohorovné pýše vyhnaných
o nebes pláň válčice s nebes vládci,
balvanům rovni, které vrhali,
zpět káceli se, slabší, v Chára řiš,
jenž s věčným trestem čekal padlé obry?

JAN DĚDINA.

NÁČRTEK K OBRÁZKU »SERENÁDA«.

Jde o nebe, o žárlivou tu výš?
S úsměvem na rtech, tanče chci se bít
a musím stéci ony přísné brány,
a obranci jich v žasu mají zřít,
jak lehký vcházím v ně, ret na rtu té,
jež byvši ohněm bojci v zápasu,
vítěze čelo nyní něhou chladí!

Chvilé ticha. Zdeněk rozpálen, bez hnutí. Jitka vstoupí
z leva.

Zdeněk dál v ohni.

Jdeš jakby samo kladné slovo v spor,
tož šťastný osud sem tě ved, ó Jitko!
O naše další jde. Ocestu, jež nám kyne,
za cílem, jenž v mé budoucnosti vklán.
A pravím, oba jdem. V témž souhlasu,
Jak zde jsme padli v sladké lože lásky,
teď opustíme její teplý byt
a půjdeme dál —: já vůle dráhy té,
zrak její temnem, síla v postupu,
ty ve poledním žáru chladný stín
a nocí tichý dík.

Trut. Co k tomu díte, paní?

Jitka slabě. Je mojí odpovědí tady třeba?

Zdeněk.

Ó vždyť ji tobě na rtech vidím již
a pít bych chtěl ji, nejen naslouchat,
však vyslov, vyslov ji!

Jitka. Pak, Zdenku, tich mne slyš.

— Víc oddána ti nežli houslím tón,
věrnější tobě než tvůj vlastní stín,
v tvé službě šťastna, každým dechem tvá —

Zdeněk vpadne.

Ó vím! Dík tobě, drahá. Však jen slovo teď:
Jdeš se mnou dál?

Jitka po okamžiku. Ne, já jdu zpět.

— Dlouhé ticho. —

Trut. Jsem zbytečný tu. Promiň. I vy, paní.

Zdeněk rychle.

Ne, počkej, Trute, hned jdu s tebou již.

Po okamžiku chladně k Jitce.

To, Jitko, znamená, že loučíme se.

Jitka tiše. Já vím.

Zdeněk. Že víš . . . A více nedíš nic
v omluvu mému sklamaní se v tobě?

Jitka. Nic.

Zdeněk. I tvá láska mlčí?

Jitka. Spí jako v hrobě.

A nebudme ji, Zdenku. Tichým krokem
se rozejděmež, je-li nutno to . . .

Je, pravíš mi — pak nech ji jenom spát!

Zdeněk.

Což až se sama vzbudí v opuštění?

Jitka mdle. Kdo ví, co bude pak.

Zdeněk již v trpkosti. Tak lehce, ženo, díš,
co může životy nás obou stát!

Tak lehce, jak vy všechno pojmáte!

Z povrchu živý, v něm jen zachyceny,
bez hloubky kořenů se lehce přenášíte,
ta v nový zisk ta v nový požitek,
a díte, cit že vaše kroky vede,
však jdete jen —

Jitka vážně. Kde žije bolest větší,
jíž mírnit snad nám bude Bohem přáno.

Zdeněk prudce vpadne.

Jen dobré slovo z plných zásob jich!

Obsah mu schází, cena přesvědčení
a pravdy váha. Kde je bolest větší!

Ji měříš snad jak vzácné koření?

— Kde byla v srdci kapka lásky jen,
tam v rozloučení musí bolest bít
vždy celým mořem v břeh! Lze měřit to?
Znáš, Trute, ty snad míry oceánů?

Trut. Pravím ti: jsem tu zbytečný a jdu.

Zdeněk v témž bolestném posměchu dál.

Ne, počkej přec! Tak vzácné divadlo,
zřít muže zrazeného vlastní ženou
a ji pak vidět ještě chloubou plát,
tak brzy nenajdeš. Mne samotna to baví!

Po čertech humoru je v ženských rtech!

A ty lkej víc — jen ještě výčitky!

Ta paní tam přec přinesla jich houšť?

A řekla ti, jak's byla květem tam,

až přišel kdos a utrhl' útlý vděk,

a starý hlídač lká teď dnem i nocí

jak podzimové nebe za letem?

Což, zní tak pohádka?

Jitka odevzdaně. Doslova tak,

však, Zdenku, pravda jinak mluví zas.

Ta dí mi, čím jsem, že jsem jenom tebou.

Že za vše v sobě tobě děkuji.

Svůj obsah vлил's, kde prázdný kalich byl,
 a vzácné ceny byl tvé duše dar.
 Znal's rosu šeptat, kdy jsem srdcem prahla,
 a stesk můj vždy hned našel těchu tvou —
 že dnes mi ve tvář šleháš trpkostí,
 jen chvíle vinna je, ne ty, můj stvořitel
 a vlídný muž. Však dík i za tu vem,
 jak za vše, za vše čím's mne zasypal!
 Leč, Zdenku, jiný padl štěstím tím
 a za ním jdu. Té staré duše rány
 mne volají, neb z mojí ruky jsou.
 Snad aspoň zmírnit je mně nebe dá?
 Snad stavit krve proud, jež v hřích mi teče?
 Tam je mé místo teď, — ty jdi, kde tvé.

Zdeněk přemožen.

U tebe, Jitko, jen!

Jitka. Ne, Zdenku, u mne víc:
 již v dáli, kam tě tvoje touha zve.
 A volný jdi ji, stoupej, dojdiž cíle,
 jen v paměti mne, ne víc po boku.
 Již s tebou nemohu . . . I kdyby děd
 tu nebyl se svým bědným opuštěním,
 dál jíti nelze mi . . . mne tíží krok,
 a není dechu tobě postačit . . .

Ó když's mne nesl, lehkou píseň svou,
 údolem vzkvetlým jara nádherou,
 co kdo z nás věděl, kam to všecko cílí!
 Ne dost.. Jdi, Zdenku.. Skončme již tu chvíli.
 Bůh veď tvé kroky . . . Jdi a nech mne zpět,
 svou píseň dozpívanou.
 Toužím jen klid a věčné ticho teď.

Jitka ustoupila až ku dveřím v levo, oba muži u oněch
 v hloubi.

Trut. My půjdem již.

Zdeněk. Hned.

Trut. Paní, na shledanou.

Zdeněk tiše.

Však slovo dřív! Tys, Jitko, hovořila,
 cos jako . . . jak bys svému zraní žila
 a blížil se tvé sklizně čas.

Jitka. Ne . . . ne. Jdi klidně dál . . . To byl jen
 A s bohem. [touhy hlas.]

Trut. Zdenku, rychle!

Zdeněk těžce vydechne. S bohem již.

Zdeněk s Trutem odejdou.

Jitka klesajíc u dveří v levo.

Mlynářko! Mlynářko! Vaši pomoc!

ELEGIE.

Víc neplač juž! Juž je vše dokonáno . . .
 Teď podzim je a v hájích žloutne listí,
 je lehký mrazík pálí každé ráno
 a vítr bolestný v nich ukrývá se, svistí.

Hled! V cesty kamenité stře se jíní
 a v kovošedých parách dálky jsou . . .
 Jen utiš se! My věrně stáli při ní,
 svou konejšit se budem nevinnou.

Teď podzim je! Juž není ani sledu
 po houfech ptáků, co nám pěli,
 my máme v duších řiš věčného ledu
 a všecky kytky vonící nám zašly, zmrazivěly.

Víc neplač juž, že květy zbledly, zkrěhly,
 že s příšlou zimou zmizí docela,
 že smutné písně na život náš lehly . . .
 »Umřela láska, umřela . . .«

TUŠENÍ.

Takové bylo jednou divné ráno:
 Vzdálené housle někde tence lkaly
 a myšlenky mé probudit se bály
 úzkostným tušením, že vše je dokonáno

tam vedle v pokoji na vlhkých poduškách . . .
 Tak bylo nebe nízké, skličovalo,
 a světla bylo pod ním tolik málo,
 stesk jenom mizivý těch něčí houslí táh'.

Takové choulící se, zakřiknuté ráno,
 až oči se mi odemknouti bály,
 že uzří někoho, koho se nenadály,
 jenž řekne bled: »Je vedle dokonáno!«

POŽITEK HAŠIŠE. AUTOPTICKA STUDIE OD KARLA PELANTA.

Jistý dekadent, čta Baudelaira a nadšen jeho chvalozpěvy v »Poème du haschich« na tento podivuhodný jed Orientu, zaopatřil si pomocí svých medicinských vědomostí, ne zcela bez obtíží, extrakt onen. Hodlal též jako Iránští fédaviové okoušeti pachů ráje Muhamídova neb aspoň nabýti stavu, rozervaným titanem nadsequanským nazvaného »rozšíření svého Já«, a doufal tím dosáhnouti velikých účinků: zmocnění se no-

a zalil ji sklenicí šumivých prášků, věda, že voda rozpustí cukr, a že kyselinou uhličitou podrážděná sliznice žaludková uvolněné kakao s hašišem pomůže orgánu co nejúsilovněji vstřebati do krve, do mozku a do všech nervů.

O prudkém účinku, který na to následoval, psal zmíněný dekadent za několik dnů svému příteli následující:

— — — — —
»První půl hodiny necítil jsem ničeho, obíraje se starým ročníkem jakéhosi ilustrovaného listu;

JULIUS MAŘÁK.

PODZIM.

vých, netušených myšlének a dojmů, jež by jeho současné literární kollegy zahanbily a snížily, kdežto jej by svojí originalitou neb bizzarností postavily v přední řady pěstitelů vína Nového Umění.

Jsa obeznámen s fyziologií žaludku a chtěje docílit co možná nejintensivnějšího účinku, vzal asi gram onoho zelenavého, žluklým máslem páchnoucího těsta a zpracoval jej s nadbytečným množstvím cukru a caca v pastilku, jež se takřka rozpadávala v prášek, majíc každou molekulu hašišu obklopenou úplně suchou hmotou. Neposnídav druhý den, polkl tuto cukrovinku

pohlížeje na detaily jednoho dřevorytu, pocítil jsem náhle, že kniha, formátu malého folia, jest mi před zrakem uškubnuta a posunuta asi půl metru do předu, aneb spíše že já od knihy byl jsem do této vzdálenosti zpět odstrčen. Pohlédl jsem na oddálenou knihu, ale v tom okamžiku co její obraz dotkl se mé sítnice, byla ihned na patřičné místo položena; v pozření bezprostředně následujícím pak odskočila zase ode mne zpátky.

Zaražen těmito pohyby pohlédl jsem před sebe a zděsil jsem se nad lineární změnou, jíž můj nábytek podlehl: úběžnice všech nadobzor-

ných předmětů proti kardinálnímu zákonu perspektivy odbíhaly od obzoru. K mému zděšení pak po uvědomění si tohoto podivného útvaru počaly všechny tyto předměty stoupat do výše, kdežto podhorizontální s toutéž geometrickou zvrhlostí klesaly do hloubky. Chtěje rozpoznati výši, do jaké se vyšvihnou, stopoval jsem výstup jejich; ony přešedše spěšně nižší zorná pásma, dávaly se stále do rychlejšího letu, až přeseknuvše můj zénit, mizely daleko za ním v stupňovaně šíleném spěchu v nekonečné výši, a já nemoha je pro přílišné napjetí larynxu sledovati, obrátil jsem se zpět k podobzorným předmětům; tyto pak zcela analogicky k prvním v ohromném letu překročily můj nadir, by zanikaly, příšerně kvapíce v nekonečné hloubce. Díval jsem se sedě do oné hrozné propasti kosmické, k jejímuž nedomyslitelnému dnu vše kol mne se nacházející spělo a náhle zajásal jsem:

Viděl jsem zcela jasně, že nekonečná výška jest úplně totožná s protilehlou nekonečnou hloubkou, a obě zároveň s nekonečnou dálkou, že tedy není tří rozměrů, ale jeden, že neexistuje Nad, Pod a Vedle sebe, ale jedině V Sobě, a uzřel jsem tak prakticky dokázaný náhled filosofů o subjektivitě našeho prostorového pojmání, důkaz fenomenality hmotného světa! Viděl jsem tak dostatečný příspěvek k důkazu hesla mystiků: Jedno je vše, kterýmž se opíjel indický bramín jako řecký filosof, středověký alchymista jako moderní okkultik, a to již v prvních sekundách snění hašiše! Jaké to skvostné myšlenky budou asi následovati! A radostně rozčilen, očekávaje příští výzkumy, uvědomil jsem si ještě několikráte totožnost tří rozměrů pohlédnutím do oné ohromné výše a zase báječné hloubky, jež tvořily jedinou nekonečnou dálku a ulehl jsem na pohovku, pohlédnuv dříve na hodinky; bylo za čtyři minuty osm.

Jakmile však složil jsem hlavu na polštář, počaly se kol mne tvořiti zelenožluté mlhy, podobné parám chloru a vzbuzující ve zření chvějný pocit, který jsem již dvakráte zažil: jednou po požití většího množství santoninu, k vůli fyziologickému pokusu na sobě samém upotřebeném a po druhé vždy při padání do hypnózy, při mých transcendentálních výzkumech používané. Mlhy tyto houstly, stávaly se pomalu plastickými,

KASTNER.

SV. LUDMILA.

hustými jako peří, jako kaše, jako těsto, zaléhající mne svým tlakem a pomalu tříbíce se v příčné vibrující paprsky barvy indické žlutě, jež se kupily kolem mého těla jakožto středu. Podobal jsem se slunci, z něhož vycházely zelenozlatové paprsky a ponořen v sebeobdiv, jež tento můj zjev u mne vyvolával, zaslechl jsem strašný sykot, podobající se vypouštění páry z lokomotivy. Zároveň s tímto pocítím, kterak z těla mi uchází studený vítr, činící dojem tisíci pramének ledové vody z mých pórů prýstvicích, před kterými paprsky zmizely. Sykot ustal a já v následujícím momentu shledal, že ovládám dva mozky, že myslím dvěma rozumy: jeden bídne a těžce pracující a myšlénku jednu z druhé zdouhavým processem úsudku a logiky vyvíjející, kdežto druhý zcela lehce, bez jakékoliv námahy fungoval, tvoře si bleskovým vnutím celé nádherné myšlénkové světy. Mezi tím, co všední onen mozek uvědomoval si polohu moji na pohovce, sdíleje nervům celého těla pocit bolestné únavy, vyšší mozek, aneb řekněme duše, chápající extase svatých, umělců a básníků, hýřila v tajemných citových světech minulosti a budoucnosti.

Co jsem vše zažil! Každíčká, byť sebe nepatrnější myšlénka, která se kdysi v mém mozku projevila, vybavila se nejen v své prvotní síle, ale nyní s jakou stupňovanou živostí! Plato by našel zde theorii svoji, že Ideje jsou tvůrkyněmi Konkretna, úplně skutečně, neboť každá myšlénka, jakmile dotkla se předmětů reálných, si je úplně skutečně, se všemi požadavky smyslových představ vytvořila, dodávajíc jim hodnotu pravé existence a skutečného života. A což teprve abstraktní věci! Umění, nesmrtelnost duše, zrod a smrt, Fatum, Jsoucnost, ty, které mému mozku jsou jindy pouhými abstrakcemi, jež možno dle různého filosofického intelektu čímsi jiným nahradit, jejichž hodnota je pouze poměrná, ohromná neb nepatrná dle výše jedince, jež spojen jest s nimi myšlénkovými vztahy, ty stávaly se mě báječnými realitami, nepopsatelnými pro normální pojmy, zveličujícími se do gigantických, ba mohu říci do kosmických forem!

Nedá se popsati, co vše jsem prožil; nejen že celý můj život defiloval ve mně se všemi svými odstíny, ale já žil život tisíci, ba statisíci

individuí, o kterých kdys knihou neb rozmluvou do mých mozkových palimpsestů byla vepsána zmínka: nestačily by na to ani folianty, ani bibliotéky, neboť byla to taká ohromná řada dojmů a pocitů, že vymyká se lidskému určování číselnému, a kterouž Baudelaire nazval zcela vhodně »Chůť nekonečnosti«; okoušel jsem vskutku požitky věčného žití, postupný pocit to všech záchvěvů duševních, pithecanthropem počínaje a pařížským umělcem dekadentem konče.

V kom jsem všude žil! Byl jsem faraem a prožíval jsem všechny city smyslného tyрана, jenž k ženám bílým a vonným musil míti krev, jež by mu poněkud smysly rozechvěla; cítil jsem pýchu Cheopa nad svojí pyramidou a hrdost Ramsesů nad miliony usekaných pravic, ale byl jsem též otrokem z ciziny přivlečeným a v lomech Beni-Hassanských pracujícím, který v chvílích odpočinku tesal na plochu skály v runách svého národa svůj bol a stesk, svojí touhu po domovině a milence pro paměť budoucím věkům, a hlasitě jsem se rozčiloval, jsa moderní aegyptolog, nad nesrozumitelnými těmi klikyháky, jimiž šest tisíc let mrtví hlásají světu svoji přečtenou trýzeň a muka. Já byl architektem Baalbekského chrámu slunce a byl jsem sochařem, jenž řídil dělníky, tesající Sīngu, hrůznou a usmívající, velebnou a bizarní, mlčky tajemství svá skrývající, největší to allegorii Lidského Osudu, jakou kdy umělec stvořil!

Já byl Antoniem, jemuž nádherné tvary Kleopatřina těla tak zničily jeho prvotní bytost myšlénkovou, že má manželka, mé děti, jmění, sláva triumvirská, ba což dosud neslycháno, má vlasť, Roma, byly mě ničím oproti doteku mě spalujícího masa této poslední Ptolomeidky. Vedle bolesti učence, plačícího nad hořící knihovnou alexandrinskou, cítil jsem nehoráznou radost vesnického chasníka z nového biče neb řvoucího šátku na krk, a po požitech Luculla, kde vypěstoval jsem si jazyk v umělecký nástroj, zkoušející odstíny vlivů potravin do nejmenších smyslových detailů a tvořící tak našemu pokolení neznámou hudbu chuti, obdobnou hudbě zraku a sluchu — dolehly na mne ponížení a poroba statisíců Pariů a Čandalů, se všemi jejich tresty, jež jim byly za úděl v porušení božské úcty vyšší kastě.

mění pro ony doby, v jaké uvedla mě hašíšem rozšířená představa? Co jsou aeony, co indické kalpy a co i asanky proti tomu úryvku Věčnosti, kterou jsem cítil? Marné všechno líčení, jen to mi věř, že žil jsem doby, proti kterým naše decilliony roků jsou pouhým drobečkem, pouhou kapkou proti oceánu.

Ale již dost popisování, které jest beztoho tak chudičké a ubohé oproti vidinám hašíšového snění; sdělím ti raději konec. Náhle z onoho stavu, kterým blížil jsem se božskosti, jsem rázem padl v bezvědomí; patrně jsem omdlel.

Jak dlouho mdloba trvala, nevím; ale když příšerná bolest hlavy mě přinutila otevřít oči, seznal jsem, že onen dualism mozkový zmizel a že jsem až na onu pekelnou trýzeň ve všedním stavu. První čin můj byl pohlédnout na hodinky, bylo za dvě minuty osm. Zděsil jsem se: což snil jsem celých čtyřadvacet hodin? Ale pohled na kalendářík mi udělil neuvěřitelnou ale úplně pravdivou jistotu: vše i s mdlobou trvalo jen dvě minuty.

Ubezpečuji tě, že mluvím pravdu; již úcta k Poznání nedala by mi lháti. Ale varuji tě, podobný experiment na sobě provést; myslíš zajisté, dvě minuty té extase neublíží a člověk takřka praničeho neztratí; varuji tě jakožto přítel ještě jednou. Kdybych ti mohl jen jedinou minutu té následující hrozné bolesti celého těla, kde v každém nervu a nejvíce v mozku vězelo tisíce rozžhavených špendlíků, které provozovaly zuřivý kankán, jen sekundu toho pozdějšího stavu, kde tělo zdálo se rozskakovati v jednotlivé atomy, přetrhávajíc svaly, žíly, nervy, kdybych ti toto mohl přepustiti na ukázkou, co plných dvanácte hodin jsem pak vytrpěl, zajisté by tě taký nápad přešel. A to ještě nebylo vše; po utišení těch největších bolestí přišel stav zmalátnělosti, kterou procítují massy pod označením kocoviny, ale tak důkladný, že se alkoholem na žádný způsob docílit nedá. Zdálo se, že všechna ta imaginární opilství ve snění své následky si nechala až na probuzení; bylo to zkrátka úplné tělesné i duševní zničení. Shledávám, že při požitku hašíše vznešené duševní požitky proti bo-

lestem vysněným s bolestmi faktickými mají veliké minus a že člověk vždy trátí, chutnaje tento zvláštní jed východu.

A nyní ti povím, co jsem já vůbec profitoval. Víš snad, že o hypnose oficiální lékařská věda ničeho pozitivního neví, a že musí se nechati filosofům rozličných jakostí, aby oříšek tento louskali; četl jsi zajisté, že novější filosofové monisti domnívají se, že jest to stav, ve kterém naše pravé Já ležící v bezvědomí a vulgárně nazývané duší, přichází se všemi svými nádhernými schopnostmi jasnozření k platnosti, potlačujíc při tom naše vědomé, smyslově velice ohražené já. Ty jakožto člověk, jenž prošel řadou škol a má právo se nazývati vzdělaným, jsi se takým domněnkám usmál a je odvrhl, ale já je vzal prostě na vědomí bez víry ale také bez pohrdání. Avšak nyní opakuji ti, že při padání do spánku hašíšového jsem měl tytéž pocity, jaké jsem vjímal při padání do hypnosy, až i na zření žlutých paprsků z těla vycházejících; připomínám ti onen dualismus dvojích mozků, jednoho lidského myslícího a druhého vyššího intuitního a ukazuji na to, že vyšší ten mozek při tvoření myšlenkových extasí zároveň kontroloval mozek nižší, že byl v něm, ale nikoliv opačně, ukazuji na schopnost konkretisace ideí a realizování abstrakcí, tvořivé to nemožnosti pro pouhý náš lidský rozum a vůli; nade vše pak uvádím ti zrušení představ, prostoru i času, jež s naší myslí jsou nerozlučně spojeny, a úplným poznáním, že jsou to představy, nám pouze smyslovými orgány našimi vštěpované, které vyšší stanovisko může zcela lehce odstranit. Tím vším, podporován jsa sty jinými poznatky, nabývám přesvědčení, kterému přál bych si, abys věnoval trochu více zkoumání a trochu méně skepse:

Ne ve vědomí a v rozumu, ale nad rozumem v bezvědomí, z kterého možno ji vyvolat hypnosou neb prudkými alkaloidy, leží mohutná, nám neznámými silami opatřená bytost, jejíž jsme ubohým, nedokonalým nástrojem k vykonání neznámého účelu a kterou jmenujeme chybně a naivně Lidskou Duší! Buď zdrav!

NE KRÁSA . . .

Ty bujné rozkoše, tak sladce svádějící
na měkký, vonný mech — hloub k lesním tišinám —
Vám vtiskly čarovný ten půvab v bledou líci —
ty Vaše rozkoše mne upoutaly k Vám!

A něžné chvíle ty, ta krátká opojení,
ta láska kypící, ten oheň nejvyšší —
to vše Vám v líci plá a nikdy nepromění
se tento sladký vliv těch Vašich zátiší! . . .

Svou krásou vítěznou Vy mne Jste neranila . . .
Ne, byl to opojný ten výraz ve zracích,
sled Vašich rozkoší a cizí lásky síla —
žár, Vámi prožitý mne jistou ranou stih'.

Jak vítěz, chvátící zbroj padlých útočníků,
Vy žár, cit milenců Jste vpila, ukryla
do svojí bytosti! A vaše oko v mžiku
tou silou zdvojenou teď blesky vysílá!

Ó, jak má velkou moc to okamžité štěstí!
Ten výraz něžnosti již nevymizí snad,
ta pečeť rozkoše všem bude hlavu plésti
a jednou budete s tím rysem umírat!

DÁRKYNĚ DOBRÁ.

To byla žena, pravá žena!
I vyčetla mžikem z hloubi mých zraků,
že krutě mne počalo mrazit v mé duši,
i přikryla duši mou pláštěm své vášně,
teplým a starým pláštěm své vášně.
Oh, věděla dobře, jak chudým darem
ten vyrudlý plášť dávno obnošený
a jak se hodí jen pro duši zimomřivou —
však dala mi jej s dětinnou účastí
a s úzkostnou péčí mladistvé matky.

A viděl jsem ženy žebráků,
na skloněných bedrách nosily v mrazech
děti své zhalené spoustou hadrů,
posledním zbytkem lepších časů
a samy kráčely v tenounkém hávu,
že sotva jím přikryly nahotu vlastní,
šly, přívalem vichrů šlehány ve tvář
a úžasem blbých a úsměškem sprostých.
Takovou matkou byla mé duši.

Oh, proniklo ustydlou duši mou
poslední teplo! Však viděla
tmy závojem zářit mateřsky něžný,
nad chudým svým darem tesknící zrak! . . .

Ó dárkyně dobrá, bosou nohou
a nekrytou hlavou ve vichřici
jak půjdeš zasněženou plání
a úžasem blbých a úsměškem sprostých? —
I duše má s pohledem vyčítavým
tvůj hodila ve prach vyrudlý plášť!

NA DLUH.

Je žárné poledne. Je sama v dusné síni
a hledí oknem ven v to širé náměstí,
kam sed dav holubů — a stále jiní, jiní
se s věží snášejí. Zde v švitořivém ruchu
je zrní klovat zří — pak náhle povznést
a rozlétnouti se v tom žhavém vzduchu.
A ve svou minulost se myslí noří snivou.
Což byl to vskutku hřích, že kdysi v prvním květi
se muži oddala s tou duší důvěřivou?

Hle, holub divoký přec kohos našel v světě,
kdo o něj stará se . . . Však ona, mladá žena,
jež vpadlá nadra má a tělo zhubené
a vrásky množící se na ubledlém čele —
je desce podobna, jež v koutě zavěšena
ve tmavé hospodě, kde zní jen drsné pění:
v tu desku pokaždé se jedna čára píše
za doušek vypitý jen na dluh, kradmo, tiše —
čar stále přibývá — však kde je zaplacení?

JAROSLAV ŠPILLAR.

ROBOTA NA DOMAŽLICKU.

NOVÝMI PROUDY. — STUDIE K ROMÁNU. — NAPSAL VÁ- CLAV MARIA SCHWAB.

I.

»Vy se tedy pamatujete, slečno, jak jsem vás stopoval jako bledý, vytáhlý student, když jste šla ze školy domů, jak jsem vás trpělivě následoval v uctivé vzdálenosti, šťasten, že vás vidím, že jsem vám blízko? . . .«

»Pamatuji se, že jste mne i jednou dokonce pozdravil, když jsem se ohlédla ve dvéřích.«

»Hledme!« ozve se mladý muž, zadívav se na veselou tvář své průvodkyně, jež bokem skoro se ho dotýkajíc, obracela k němu svou hlavu, koketně schýlenou, a srovnával v duchu onu dívku vytáhlou, v krátkých sukénkách, hranatých mladistvých tvarů se štíhlou postavou slečinky, vyspělého, ladného poprsí, oblých ramen, jež plnila tenkou látku satenových rukávů.

»Tenkrát jsem byl blažen, pln růžových nadějí, že budu šťastným ctitelem vašim.«

S pootevřenými rty pohlížela na mluvčího slečinka, zvědava, co poví jí dále ty přísně stažené rty jeho.

»Kdo by se byl nadál, slečno Olgo, že vás opět uvidím, ba že mi bude dokonce bydlet s vámi pod jednou střechou? Nevěděl jsem o ničem, svěřiv úplně starost o vyhledání bytu svému soudruhu Hovorkovi.«

»Mrzí-li vás to snad, pane Staňku?«

»Proč? Že jsem se s vámi opět setkal? Tenkrát mne to mrzelo, že jsem vás ztratil. Zmizela jste mi úplně s obzoru; přestala jste tuším chodit do dívčí školy?«

»Odejela jsem tehdy s rodiči do Plzně. Před dvěma lety jsme se opět přistěhovali.«

»Tak. Ano, to je již několik roků! Tenkrát zůstavila jste v srdci malého studenta smutek a prázdnotu. Časem ovšem vybledla vaše tvář v mysl mé, studie zaujaly všecku moji pozornost; z blouznivého studenta stal se vážný člověk. Vy jste zatím vyrostla v krásnou slečnu — odpusťte, nechci lichotit, není to mým zvykem — odbyla jste si zajisté nějaký ten románek mladého srdce . . .«

»Románek? Ne, nemyslete tak špatně o mně.«

»Špatně! Bůh uchovej! Které srdce mladé nerozezvučí se v píseň lásky aspoň někdy? Což potom srdce, které uvádí v pohyb takovou živou bytost jako jste vy, slečno! Vždyť z vás dýše zrovna jaro a vůně života! Každý záchvěv vaší tváře je úsměv, každý posun vaší ruky hravost, každé slovo vaše hudba! Slyšel jsem vás včera doma i zpívat, být veselou, byl jsem svědkem výbuchu vaší veselosti frenetické, uchvacující, která mne strhla sebou.«

Byla zářící, hořela vznícenou touhou, naslouchajíc jeho řeči, jež omamovala její sluch, prolínala její duši.

»Hle, dnes kdo se na vás podívá, řekl by, že vás to jaro sem vkouznilo na důkaz své kouzelné vzrušující moci. Jaro, které těmi pupeny tady kolem prýští, které vyzírá těmi bělavými květy v trávě omlazené, které zpívá v těch křovinách, stéká se stromů a tryská z té zky-přené půdy kolem, zrcadlí se ve vaší tváři, chvějící se kvasem jeho mládí, silou jeho životnosti.«

»Ne, jděte,« odstrčila ho Olga, »zlobím se na vás. Hledte, uvádíte mne ve zmatek. Cítím, že hořím ve tváři. Proč jste šel tak prudce do vrchu? Mohu za to, že se rdím, že jsem tak rozpálena. Teď sotva dechu popadám, aaah . . . ah! . . .«

Kráčeli volněji serpentinou zabíhající k restauraci na Nebozítku. Krůpěje potu zrosily Olze víčka. Tváře hořely jí rudým mákem. Zastavila se znavena u lavičky, jichž tu řada k odpočinku zve, a vrhla se na ni, držíc ruku na ná-drech, zrychleným tempem pracujících.

Staněk se posadil vedle ní a nemohl zatajit zálibu, již skytal mu pohled na její rozkošné, rozechvělé tělo. Pozoroval živost dlouhých řas jejího výrazného oka, jež brzy jako by k snění uléhaly, zastírajíce mělký, slzami porosený důlek pod okem, brzy opět se vznesly a rozestřely nádherný vějíř dlouhý a sametový po klapkách očních, dovolující pozorovateli popatřiti v tůň oka, hlubokého, rozšířeného vášní. Pozoroval táhlou šíji její, pokrytou sotva znatelnými zahnědlými chloupky a pocítil nezkrotnou touhu nachýlit se k té šíji a přitisknout na ni žíznivé rty. Smyslové opojení uchvátilo jej tak mocně,

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

— Felix Jenewein. Stalo se u jisté části naší žurnalistiky zvykem, že ona berouc někoho do své ochrany, spílá všem ostatním. Máme příkladů dost a dost, z nich uvedeme jeden: Úprka byl zneuznáván — napiše se o něm vřele psaná stať a vedle této stati, kterou s radostí jsme vítali, i poznámka, kde se všeobecně řekne: »Jistá a velká část umělectva pražského uzavřela proti Úprkovi kartel na umlčení jeho uměleckých, nebezpečných kvalit,« ne aby přibilo se jednání jednotlivce, bylo-li takové, nýbrž aby nejširší vrstvě vhodila se urážka v tvář. A druhý:

Dnes napíše pan Kamper »pěknou, vřele psanou stať«, věnovanou Jeneweinovi, této uchopí se řada listů, v nichž vynechá se vše, co v článku o Jeneweinovi pěkného, a útočí se nadávkami na celou veřejnost. Abychom v těchto čistě žurnalistických kruzích předešli podobnému obvinění, jaké u Úprky jsme konstatovali, zaznamenali jsme nejen jménem »Volných Směrů«, ale jménem »lidí, kteří zároveň s námi o domácí umění se interesovali« (viz »V. S.« sloupec 336.), že byla zde řada znalců, kteří talent a umění Jeneweinovo uznávali. Poněvadž však rádkům našim podkládán smysl jiný, dokonce závistivý a těm, jichž jménem psány, vytýká se, že nic pro J. neudělali, připojujeme několik poznámek, opakujeme ne jménem »V. S.«, ale jménem »znalců«:

Bylo to v době, kdy dle článku p. Kampra vydělal Jenewein ročně 60 zl., bylo to v době, kdy páně Kamprovi kolegové, jako v illustrovaných listech rozhodující umělečtí kritikové a redaktorové nepřijímali Jeneweinovy obrázky pro své časopisy; v této době našli se znalci, kteří uznávajíce umění jeho, přičinili se, aby zabezpečili mu místo učitelské. Uznáváme sami nejlépe, že místo to vzhledem k umění Jeneweinovu naprosto je nedostatečné, ale tolik nedá se upřít, že bylo to jediné, co bylo možné, a že i to pro J. mělo v tehdejší jeho situaci trochu důležitosti. Krátce po tom upozorněny prostřednictvím znalců vídeňské kruhy na Jeneweina a tím dostalo se z Vídně J. státní zakázka. Svému velkému umění a porozumění, které vídeňské znalecké kruhy proň mají, děkuje J., že i na dále ve [Vídni je uznáván a zaměstnán.

A u nás? Stalo se, že státní objednávka, oltářní obraz pro chrám chrudimský byl Jeneweinem svému účeli odevzdán a v chrudimském kostele umístěn. Na popud českého žurnalisty v květnu 1896 bylo tamže zahájeno pravé křížové tažení proti Jeneweinovi, ba navrhováno, aby sebrala se sbírkou suma na nový obraz, který by nahradil Jeneweinův.

Kde zůstala tenkrát ostrá péra žurnalistů, která ve své přesile a mocném vlivu jistě ubila by ten osamocený hlas

svého kolegy? Byl to zase jen »znalec«, který musel zastati se Jeneweina vzdor tomu, že mohl předpokládati, že i jemu odpoví se článkem, psaným tónem feuilletonu »České Stráže«.

V téže době, kdy český žurnalista ve své »tuposti a nechápavosti« po Jeneweinovi házel kamenem, dobýval si J. svým mohutným uměním ve Vídni uznání.

Pak teprve otevřeli se i u nás oči, ale ne oči veřejnosti, která dodnes Jeneweina neuznává, ani těch, jichž jménem jsme se ohražovali, nýbrž oněch lidí, kteří dříve mlčeli.

To chtěli jsme konstatovat.*

— Spolek architektů a inženýrů v království Českém uveřejnil v denních listech ze dne 20. t. m. provolání, jehož důležitost plně uznáváme a z něhož následující v krátkém obsahu podáváme:

»Spolek architektů a inženýrů pokládá za svou povinnost z ústraní a v zájmu členů svých architektů přihlásiti se o pozornost a vážnost, která stavu tomu právem náleží. Poměry, které se u nás při živnosti stavebné průběhem doby vyvinuly, jsou nezdravé.« Po důkladném rozboru těchto poměrů uvádí provolání dále: »Proto je nutno učiniti opatření, aby stavěti směli lidé netoliko technicky, nýbrž i umělecky způsobili a aby orgánové k dohledu určení bděli nad výkony co nejprísněji. Komise umělecká, která jest poradním sborem rady městské, nechť bdí přísně nad tím, aby předložené projekty hověly požadavkům uměleckým v každém směru; nechť vyžádá si prostředkův, aby projekty, jí schválené, byly také v jejich intencích a bez odchylek umělecky prováděny.« — —

»V otázkách většího dosahu nechť získávají se návrhy cestou soutěží slušně honorovaných a zhotovení plánů stavebných nechť nesvěruje se osobám konkurence se nezúčastnivším bez důležité příčiny.

Město naše stojí před velkými úlohami stavebnými. Bylo by na čase, aby se konečně trochu vážněji přihlíželo ku stránce umělecké, jinak postaví se město, které bude smutným památkem stavu, v němž nalezalo se umění stavitelské za doby nynější. Ale vina toho nebude nikdy hledána v nepřízni doby a v nezralosti náhledů rozhodujících orgánů, nýbrž jedině nynější generace umělecká bude odpovědna za skvrnu, kterou se pyšná královská naše Praha znešvařila. Stalo by se tak neprávem!

A spolek architektů a inženýrů v král. Českém vidí jedinou pomoc v tom, vzhopí-li se všichni architekti k ráznému činu a přičiní se, by zjednána byla náprava. Jsou to

* Podotýkáme, že nepodepsané články nejsou záležitostí toho či onoho jednotlivce, ale celé nezakuklené redakce.

povinni nejen sobě samým jako umělci, ale i královské Praze a vlasti české jako synové její.

Na základě důvodů předeslaných svolává spolek architektův a inženýrů v král. Českém počátkem podzimního období sjezd architektů z království Českého, na kterém by se poukázalo: 1. na nesrovnalost postavení architektů vůči podnikatelům a nepochopení jich se strany stavebníků; 2. na nutnost řádného dodržení konkurenčního řádu při vypisování veřejných soutěží.

Představenstvo Spolku architektův a inženýrů usneslo se zkoumati při všech veřejných konkurech podmínky a doporučení členům svým, aby se konkurence buď účastnili aneb zdrželi. Posléze podniknuty budou vhodné kroky v příčině rozřešení otázky velkých státních staveb v Praze.« — — —

— Stavba justičního paláce v Praze. V denních listech uveřejněna byla zpráva o tom, že vláda se konečně rozhodla postavit justiční palác na místě nynějšího finančního ředitelství (nároží Hybernské ulice, Josefského náměstí a Poříčí). Při tom trpce žalováno na to, že stavba tato zadána býti má vídeňskému architektu (Förstroví) bez ohledu na naše architekty domácí. Chápeme úplně ten stesk a sdílíme obavu, že tato zpráva jako pravdivá se potvrdí, zůstane-li při pouhé zprávě novinářské a neuznají-li naši páni poslanci za dobré v té věci dřív než bude pozdě ve prospěch sil pražských zakročiti.

VÝSTAVY.

— K uctění památky nedávno zemřelého B. Wachsmanna uspořádána jest v Saloně Topičově malá výstava z jeho umělecké pozůstalosti. B. Wachsmann byl malíř krajinář, který s porozuměním pěstoval architekturu. Na studijních svých cestách po leta shromažďoval spousty velice cenného materialu, z něhož jen část jest vystavena. Celá serie listů, jak architektur, tak studií krajinářských jest nejjednodušším materialem, tužkou, kreslena. Detaily gotických staveb, perspektivy domů, studie stromů, skal, vše studováno pečlivě a s láskou. Nedivíme se, že při tak úsilovné práci dospěl W. v kresbě ku manýře. Mimo to vystaveno několik návrhů, doplněných fotografiemi hotových předmětů. Jsou to hlavně nářadí liturgická, mešní roucha, oltáře a pod., adresy, předměty umělecko-průmyslové, stavby kamenné a p. Vlastní talent krajinářský B. Wachsmanna objevuje se v aquarellech, z nichž některé jsou velice barevně a široce nahozeny. Naproti tomu vystavené olejomalby jsou slabé, a zdá se, že ani s dostatečnou láskou tuto techniku nepěstoval.

Výstavu doplňuje řada originálů nových Gerlachových allegorií. Ve vydání tomto zastoupena je řada našich umělců, jako: Klusáčka, Preislera, Špilara, Švabinského, Maška, Nováka, A. Liebschera. Na daná thema: Víno, Hudba, Lásky, Tanec komponovány jsou dekorativní paneaux, které dle individuality umělce buď jen dekorativně jsou pojaty, buď myšlenkově vedle toho i novým způsobem řešeny. Švabinského triptychon upomíná trochu na některé anglické mistry; v nich dokonale ovládá i barevnou delikátnost. Druhé dvě kresby zamlouvají se nám svojí poetickou náladou. Dobře

kreslené a komponované jsou kresby ostatních vyjmenovaných autorů. Trochu již naučenou kresbu má A. Liebscher a v kompozici některé z jeho allegorií dopadly skoro jako ilustrace.

Vedle těchto jsou vystaveny práce některých Němců. O Stuckovi z vystavených jeho kreseb mohl by si divák učiniti špatný pojem; vystaveny jsou jeho mladší a také ne ty nejsilnější práce; Kopy zdá se nám příbuzný v kresbě A. Liebscherovi. Dier řešil svoji hudbu po způsobu preraphaelistů, ač jejich poesii ni delikátnost nevystihl.

58. Výroční výstava Krasoumné jednoty pro Čechy v Praze. — (Konec.)

Kaván Fr. (č. 103—134—158) podává nám ukázky nad míru svědomitého studia svého, kterým s plnou pravdivostí svoje »úryvky z přírody« předvádí. Jest tak svědomitým, barvy jeho tak silně zdají se nám odpovídati přírodě, že zabíhá tam, kde provedení přílišnou svědomitostí trpí, činíc dojem suchý, monotonní. Všecko jest nepopíratelně věrně namalováno, věrný obraz přírody, avšak nechť přijde též k platnosti slovo umělcovo, nechť ukáže, jak jako básník pochopil přírodu.

Holub (210—242—255) prozrazuje tutéž školu, totéž nazírání jako Kaván. I v pracích jeho viděti jest neobmezená úcta k přírodě a oba dva mají něco tak příbuzného ve vidění, že by mohly bratry býti. Nežádáme romantism, naopak mluvíme rádi o něm, poněvadž uměním moderním již dávno překonán, ale suchá interpretace působí na oko únavně; vítáme však, pokud v nich vidíme tyto ukázky, s radostí, že jmenovaní krajináři ještě stále cítí potřebu studia přírody a pokud nám nezbraňují doufati, že časem v obrazech jejich vedle věrně malovaného kusu přírody ještě přídavek subjektivního nazírání a cítění nalezneme.

Dvořák B. (č. 123) po prvně snad nachází se v řadách vystavujících umělců, kteří stupňují naši naději v mladý krajinářský, svědomitému studiu oddaný dorost. Ve vystaveném jeho obraze více než u předešlých hleděno ku náladovosti, jakož i nepřeháněné barvitosti.

F. Engelmüller (č. 102) vystavuje pendant k lonskému svému pohledu ve starý park — »Babí léto«. Z nepochopitelných příčin octnul se obraz v takové výši, že opravdu těžko nám o něm svůj soud pronášeti — nezbyvá než znova opětovati stesk na umístování, ježž jsme při začátku tohoto referátu uvedli. — Engelmüller jest bezmála opakem předcházejících; kdy oni volili sobě látky předmětem žádných nároků nečinící, vidíme u tohoto nádherné partie, které místy až příliš »partiemí« nám býti se zdají, obestřené však náladou ku předsevzaté látce pevně se přimykající. Místy snad nevadila by větší sytost barevná. Č. 149, Touha, Hoře, Klid pojmenované, slovům našim výše uvedeným přímo výrazu dává. Tři náladové věci v jeden celek spjaté barevným sladěním svým i látkou vyvolati mají a také v nás vyvolávají ty různé ony pocity duševní. Krajiny tyto, jež ač komponovány, přece opírají se o studium dle přírody, nechávají nás tušiti, že Engelmüller tíhne k volnějšimu nazírání na přírodu a především ku platnosti přivesti chce vlastní své individuální cítění, které vždy mluvíti má z práce umělce.

Ant. Slavíček (č. 253—541—586) jest bez odporu nejcitlivějším malířem skutečných, nevybásněných nálad. »Zelné pole« (č. 253) nečiní velkých nároků, jest delikátní v barvě, lehoučká dálka i hlávky v popředí sytě a přec vzdušně, ladně a přec správně zbarveny; v technickém podání neobyčejný chic. Z celku září taková radost ze svěže zbarvené přírody, že bychom si přáli, aby z té živě cítěné radosti barevné Slavíček neslevoval. V přízemí pak pověšené další dva obrazy mají i jiné ještě přednosti. Prvý z nich č. 541 »Ná-lada« vyznamenává se neobyčejnou harmonií celku, v níž tón příliš zběžně načrtnuté figury měkký akkord barevný ladně doplňuje. Silou barvy i světla zvláště svěže působí druhý připomenutý obraz (586), pohled na střechy »Františkánského kostela v Bechyni«.

V. Jansa překvapil nás letos velice příjemně. Jsme již dávno odchováni Knüpfrem a proto nechávají nás Jansova moře, vždy přec trochu tvrdá, chladnými. Nemá se prý srovnávat, avšak kdo se tomu ubrání? A tak těžko snáší srovnání jeho »moře« č. 136 s Knüpfrovými svítivými vodami. »Rybník« č. 261, největší snad práce Jansova, jest věc, u kteréž nutno se zastavit. Je i při velkých svých rozměrech plna opravdové nálady a zanechává silný dojem. A to něco znamená.

Karel Liebscher letos vystavuje jednu ze svých největších věcí, jaké kdy namaloval, »Údolí říčky« (č. 905). Neodepřel jí ovšem ani tentokrát onu teplou barvitost, na kterou paleta jeho si již navykla, ale svedl ji a udržel přece v dobré náladě celkové.

Václav Březina zůstává věren svým interieurovým partiím a má plnou pravdu. Dokazuje, že správné je vzdělávat to pole, jež těší a jež je osobité naproti tomu — násilím do něčeho cizího se nutiti. Březina dělá patrné pokroky a jeho »Zimní krajina« to v každém směru, jak technickém, tak koloristickém plně dokazuje.

Jan Herčík (č. 200—201—100) vystavuje portrait mladé dámy s posou velice nenucenou, pak veliké paneau »Vanitas« a menší studii. Můžeme říci o obou prvních, že jsou co nejsvědomitěji malovány a do posledka provedeny beze všeliké újmy lehkosti malby. Nemýlíme se zajisté, tvrdíme-li, že při obraze »Vanitas« nešlo tak Herčíkovi o to, rozmnožit touto mnohokrát již malovaný předmět novým nějakým hlubokým pojetím, že nešlo mu o to, malovati »plenér« se všemi zelenými a modravými reflexy, nýbrž že úlohou jeho bylo, dokonale namalovati ženský akt za stávajících poměrů v ateliéru umělcově — atributy pomíjející pak že měly býti pomocníky při žádoucím vyplnění plochy. A takto předsevzatou úlohu vykonal Herčík zúplna: Kresba aktu je delikátní, modelace co nejúplnější, barva lehká a sladěná.

V. Hradecký zastoupen studií ze židovského města, která pověšena jsou v poslední řadě, volá po naléhavé nápravě v rozvěšování. Nevíme opravdu, proč práce rázu Rexova, neb pánů stejné kvality zatlačovati mají kvalitativně daleko lepší výkony. Studie Hradeckého žádných nároků nečiní, ale vyhovuje úplně svému obsahu a líbí se nám sevřenost nálady, která dobře starým těm zdem sluší. V přízemí pak zastoupen dále II. listem z cyklu »Dědictví pariů« (karton) se zřejmou snahou po jednoduchosti a velkém po-

jetí. Tvrdé ovládní uhlokresby zůstane vždy charakteristickým v pracích Hradeckého.

K. Tůma poslal letos na výstavu »Soudruhy v povolání«, v technice i koncepci docela úchylné od svých dosud vystavovaných genrů vojenských. Nemíníme, že by se byl stal v uměleckém snažení K. Tůmy nějaký převrat a že od nynějška nastoupí dráhu stylisty; vystavený obraz je spíše vzpomínkou na akademická studia za ředitele Svrtse, po níž opět dostaví se přilnutí ku genu malíři nejbližšímu.

Jako úplného romantika jmenujeme L. a D. Nováka, vypravujícího osmi kolorovanými, starý dřevoryt napodobujícími perokresbami pohádku o »Kováři a smrti«. Vypravování Novákovo je plynné, plně srozumitelné. V jasné kresbě a lehkém koloritu pozorujeme, že se Novák dopracoval k určitému svému stylu, který spojen s něco studiem přírody zajisté malíři-vypravovateli znamenitě poslouží. — Podobně mohli bychom říci o K. L. Klusáčkových »návrzích ku gobelinům«, na nichž patrně, že umělec více myslí a méně studuje, přičemž se stává, že to, co jasně obrázkem ať vážně nebo satyricky řekl, pro nedostatek formální delikátnosti nepovšimnuto zůstává.

R. Pollak vystavuje dvě dobré studie: »U toalety« (č. 155) a »Před procházkou« (č. 207).

K. Šimůnek zastoupen aquarellovými portrety (č. 567 a 578); malý formát úlohu portretu značně stížil, ač zase ovládní materialu usnadnil; podoba dámy v jednoduché póse zdá se býti dobrá. — »Scena atelierní« (č. 617) jako celek dobře se reprezentuje. Technické provedení akvarellů Šimůnkových vyznamenává se až upřílišněnou pečlivostí a čistotou, již malíř za příliš velikou cenu dosahuje, upadáje místy v úzkostlivost, místy v suchost.

J. ryt. Skramlík (č. 122—171—254) drží se osvědčených cest a vzorů, jimž, neklada si vyšších požadavků, v mnohém se přibližuje.

Jako portretisté dostavili se mezi jinými na letošní výstavu také Th. Hilšer, Ant. Vácha a Jos. Ženíšek.

Aug. Terš vystavil dvě olejomalby, z nichž ona »Domů« (č. 264) vyznamenává se lepší kvalitou.

V. Trskův genre »Při ohníčku« (č. 350), ač poněkud tvrdý, mnohem výše ceníme, nežli letošní věci Bartoňkovy, při němž bychom opravdu litovali, kdybychom se měli domnívati, že už přešla doba jeho »Rekrutů«.

Ženská kolonie malířek domácích representovala se letos počtem i jakostí vystavených děl velice čestně. V popředí jich nutno staviti sl. Laukotovu a Lindnerovu. Při Z. Braunerově již zvykli jsme na určitý, stále se opakující přednes i barvu; H. Emingrová zamlouvá se dobrým pastelem; svěží barvou maluje L. Kleimondová; P. Mařáková chápe se s rozhodnou odvahou portretu; Sayfertová vystavuje studii mladé hlavy v »plenairu«; Suchardová-Boudová podávajíc ukázkou svoji malby figurální, nezapoměla přidati k ní lepší kus svého umění, široce nahozené květy. Na konec abecedního tohoto vyjmenování klademe jméno F. Zahradnické, kteréžto místo však nesluší nikterak jejímu barvou svěžímu »Slezu«.

Jakkoli účastenství ciziny na letošní výstavě rudolfinské není právě zvlášť šťastné, přece nacházíme v ní několik vynikajících děl, které musí býti pobídkou umělcům domácím k napjetí veškerých sil v tuhém zápasu o palmu vítězství.

Z umělců proslulých zastoupen zde v první řadě *D a n t a n* velikým monumentálním dílem, onen Dantan, od kterého až dosud vídali jsme jen obrazy menších rozměrů, právě to však perly vzduchové, barevné perspektivy (hrnčířská dílna, dílna sochařská a p.). Nevíme, zda najde se druhý, který tak vládnouti dovede šedivě lomenými tóny, aniž by tyto přeháněl do modra a fialova, jak obyčejně vzduch malovati vídáme. Stojíce před obrazem letos zasláným »Č a s p r c h á« (č. 962) spatříme kus země a vzduchu tak znamenitě vystiženo, že marně je tísni lištny, kterými jsou orámovány. V popředí na svahu sedí Adam a Eva, od nich v pose ku předu nakloněné vzdaluje se gigantická postava Saturnova — čas — kolem něhož a v jeho šlepějích mlhovitě zvedají se chomáče amoretů — potomstvo. Vzdušné postavičky dětí malovány bez přeslazení, celek pak ovládnut nevšední jednoduchostí.

Thema obrazu Aug. šl. Brandise (č. 904) — »Kl a d e n í K r i s t a d o h r o b u« bylo již tak často od starších i mladších mistrů malováno, že jest nebezpečno znovu se naň odvážiti a je novým nějakým způsobem luštití. Mluvíme-li pak o obraze Brandisově, nutno nám říci, že není právě originelnost obrazu jeho nejsilnější stránkou, ale za to vyniká hloubkou své nálady. Na obraze tomto podán jest zcela moderní názor o zpracování látky; nezříme tu figury, které by lomily rukama v přehnaných pózách, ale za to v celkové náladě i nehybných postavách onen vyšší, těžký, tichý, majestátní bol, který není mocen ani slova ani výrazu — apathii . . . S figurami jeho, truchlí příroda, a tyto zase jakoby jen částka podřízená, řekli bychom »němou«, temnou svojí skvrnou, doplňují akkord nálady. Umělec obrav si za úkol náladou na cit náš působiti a pomocí jí děj vypravovati cíle svého plně dosáhl. Po stránce technické dovedně ovládl i detail, kde toho jevila se potřeba. Tělo a hlava Kristova barvou a vůbec celou správností svojí zvlášť dokazují předcházející studium umělcovo. Méně zamlouvá se nám druhým obrazem »Z k o s t e l a P. M a r i e« (č. 460); zdá se nám býti nějakou starší prací, ač i zde znatelný jsou stopy pro jeho nynější nazírání.

H. B u s s e reprezentuje se třemi pracemi, jež na zajímavosti a snad i poučnosti byly by získaly, kdyby byly pověšeny vedle, nebo aspoň blízko sebe. Veškeré tři obrazy jsou náladové; nejzvučnější akkord uhodil v »S o u m r a k u n a m o ř i« (č. 901). Při »H ř b i t o v n í n á l a d ě n a S i c i l i i« (číslo 390) litujeme, že zavěšena v loggii, na místě to, kde už ze zásady — jako na místě hanby — obrazy nepovšimnuty zůstávají. Hřbitov malován za sálavého úpalu slunečního; z bujné avšak jakoby uschlé vegetace v malebné nesrovnalosti jednotlivé hroby označující trčí po různu kříže; vzduchová perspektiva monotonní pláň hřbitova znamenitě zachycena.

N a u e n snad poprvé na výstavě naší se objevuje, zastoupen portretem, který na první pohled zájem uměleckého díla sobě vynutí raffinovanou noblessou svojí. On skrývá v sobě šťastné luštění uměleckého problému: interier, veškery předměty i bílá náprsenka a rovněž tak maso ruky i obli-

čeje, vše sdílí jeden příjemný tón barevný, z něhož výborně trefená hlava a znamenitě vymodelovaná ruka vyniká. Z jednotného barevného akkordu vane živý klid v akkordu pravé noblesy a distinkce, vlastností to, které portret tento i původce jeho tak vynikajícím činí, pro něž zasluhuje, aby námi byl zapamatován a přáli bychom si jej na zdejší výstavě častěji viděti. Proti obyčejí upozorňujeme tentokrát na šťastnou volbu a sladění rámu s portretem, čímž půvab obrazu velice zvýšen.

S c h m i d t J. vystavuje tři obrazy Jeho portret hraběnky E. nejvíce se nám líbí. Obličej široce malován, honosí se jakož i ruce svítivostí pletě. Rovněž dobře malován jest černý hedvábný šat. Pojetí jest šťastné, působí zcela nenuceně. Portret rozluštěn obrazově. Velký obraz rázu dekorativního »C a r i t a s« (č. 18) téhož umělce působí sice ladně, avšak nevyčnívá nijak originálností. Tělíčka dětí jsou velmi pěkně kreslena a modelována, ale barva jejich vyzněla do hněda, čili jest to plain-air v atelieru malovaný. Správněji v zbarvení vedl si při třetím svém obraze nazvaném »V l é t ě« (č. 68). Mladá matka s děckem na rukou v bílém šatě se procházející, jest delikátně vycítěna; na bílém rouchu i na hlavince dítěte cítíme reflex zeleného okolí; celek zdá se nám trochu jednotvárně provedený.

V tomtéž sále vystavena výborná kvalitou svojí krajina slečny A l ž b. E i c k e n o v é (č. 31) »Když příroda k odpočinku se klade«. Působí velmi přirozeně správností zbarvení svého a seriózností s jakou zde příroda podána. Přednes jest pastósní, energický, v ničem neprozrazující ruku ženskou. Voda, hluboko zbarvena, jest v klidu svém stejně výborně namalována jako načervenalé suché roští, které potok vroubí a které zmíněným tónem svým vyslovuje celou náladu krajiny této. Krajina jest velice malebně viděna a chová v sobě značný kus poesie. Mimo tento ještě dvěma jinými obrazy umělkyně zmíněná svědectví nadání svého nám podává. Jsou to obrazy »M o t i v z P i c c a r d i e« (č. 294) a »V e v s i« (č. 375), žel Bohu sdílí tyto stejný osud, jako ony zmíněné vystavené práce Busse-ho; jsou také zavěšeny na chodbě, kde ani pravého světla se jim nedostává, ani pro malou vzdálenost je dosti oceniti nelze. I na obrazech těchto nápadný jest smělý, široký přednes, vysoce malebné vidění a opravdu umělecké nazírání. Ale pro práce takové u nás pořádku nacházíme porozumění.

F r. C o u r t e n s vystavuje tři obrazy (č. 15, 36 a 48) Obraz č. 48 »R a n n í p r á c e« oživen jest figurami žnoucimi obilí. Courtens, umělec zvučného jména, prostě pracemi svými dokládá výši, která jemu přiřknuta. Nálada ranní se svojí rosou a mlhou opravdu se vší čerstvostí, podána obvyklým, širokým, u něho virtuosním přednesem. Zde zase třeba jen ohlédnouti se po okolí a ihned působí na nás pravdivost a přesvědčující síla přírody jeho, kterou on nám prostřednictvím individuálního vidění svého podává.

D e t t m a n n velice štědře obmyslil letos výstavu naši, zastoupen neméně než 19 obrazy; jest virtuosem štětce v pravém slova smyslu a umění jeho technické úžasné. Stejně souverenně počíná si v části krajinné i figurální. Při tak značném počtu prací, jakým roku letošního se reprezentuje, jest však jedno patrné: malba jeho jest všude stejně zdrobnělá

ať pracuje v popředí či v pozadí, pak libuje si v náladách někdy příliš s jemnými šedivými tóny šera, kdy prchlo plné světlo a nastala vláda neurčitých tónů. Delikátní kousky barvy jeho byly »Kachny pod třešňovým stromem« č. 421 a »Polní cesta« č. 550. Místy řeší i docela moderní problémy barevné ku př. »Modrým potokem«; více ilustrativně působí »Národní píseň« (č. 415).

Historicky pečlivě studovanou a moderně malovanou věc zaslal letošní vítěz v konkurenci o Reichelovu cenu ve Vídni R. v. Ottenfeld č. 207. Je těžko přehlédnouti na výstavě poctivou tu práci, která technickým provedením a svou celkovou náladovostí ze svého okolí na se sama upozorňuje.

Delug vystavuje velmi dobrý obraz se zdařilou náladou pod názvem »Březnové větry« č. 509. Jest to obraz velice zajímavý, široce viděný, velmi dobrý v pojetí a nálada jest též velice zdařilá. Pohyb figur jest nenucený, přirozený. Na obraze patrna je snaha vystihnouti různé nuance bílé (matka s děckem v náruči v bílém, postavena opět proti bílé, větrem nadmuté plachtě). Celek obrazu chová v sobě seriosní snahu a dobrou uměleckou hodnotu.

Veliké nároky činí a málo z nich plní W. Gerson, který vystavuje v přízemí »Návrat Kazimíra Spravedlivého, krále polského, na trůn« (č. 907) a v prvním patře dokonce nesympatický tryptich »La Syréne« (č. 71—73).

Velice dobrým portretem zastoupen F. Rumpfer (č. 205).

Vedle některých méně pozoruhodných experimentů malovaných (studie č. 848) vystavuje Orlik několik pokusů leptaných, které stěží mohou s ostatními, v dolejší místnosti vystavenými pracemi toho druhu konkurovati.

C. Charlotte Wahlstrómová zastoupena »Západem slunce« (č. 431), jejíž způsob přednesu činí vynikajícím, čímž jedině tolik nálady soustřediti mohla. Tu nezříme žádného detailu, všechn zřetel obrácen jest k celku, který pastosní rozhodností tractamentu a sytostí barevnou vyniká. Jest to poeticky vycítěný akkord při západu slunce.

Dále ještě budiž vzpomenuto krajiny Ad. Tommasi (č. 17) »V březnu«, která rovněž vyniká celkovým svým působením. Sluneční efekt na tomto obraze malovaný a kontrast jeho se širokými vrženými stíny dosti dobře umělci se podařily. Ještě lépe však zdá se býti vystihnouti správností svojí tón zelené pláně, která bez všech detailů, jedině správným stupňováním sytosti neb tuposti barvy honosí se výbornou vzduchovou perspektivou. Celek velice malebně jest viděn a jednoduchými prostředky vyjádřen.

Od L. L. Hoffmanna viděli jsme již lepší věci. Leč i z letošních dvou jeho prací vane mnoho pro něj charakteristické melancholie a citu, že mnohem raději k nim se vracíme, než k těm mnohým lépe provedeným věcem.

Při pohledu na vystavené obrázky Maxovy pojeti musí každého cítícího výtvarníka úzkost — — Stáří vzal od něho strašnou daň.

Dále v zadním sále vystavuje nejspíše nějaký obchodník obraz Munkaczyho, který jen sumou za něj požadovanou je pozoruhodný.

Schlichtling vystavuje letos slabé věci. Pro oči velice nebezpečnou a přímo odpudlivou jest jeho »Ženská podobizna«.

Rovněž Leemputten letos slabším obrázkem zastoupen.

O Sichelovi zmiňujeme se jen proto, že našel se zpozdilý člověk, který za 2500 zl. (?) jeho bezcenný obraz »Útěcha v tónech« koupil.

Poprve ve větším počtu na výstavě naši vystupují skotští malíři. Jsou zde zastoupeni: Mac Stevenson (číslo 482—493—495), John Lochhead (č. 474—484—496), H. D. Daig (č. 475—477), Andr. Black (č. 478—494), E. Sherwood-Calvert (č. 489—515), Mary Spence (číslo 479—490), R. J. Browe (č. 481) a lepší A. K. Browne (č. 483—491), konečně ještě L. V. Watelin (č. 476), James Kerz-Lawsen, Thom. Corsan Morton a J. Reid-Murroy; umělci tito reprezentují nám ne směr, ale jistou školu; hříšno jest, jak s jejich obrazy nakládáno: vtěsnány jsou v tak nevkusné rámy, že žádný z nich k platnosti nepřichází; místo aby s rámem harmonicky v celek sladěny byly, ubíjejí tyto hrozné rámy po většině to, čemu vlastně prospěti by měly. Musíme se upřeně na náladu obrazu zadívat a vynasnažiti se úplně si rám odmysliti, abychom jen částečně je pochopili. Skorem všem společno jest jich vysoce malebné nazírání na přírodu, hlavní zřetel obrácen jest k náladě a líčení klidu přírody; ve volbě svých prostředků, vymykajících se vší úzkostlivosti, jsou zcela bezohledni; jedině docílití to, co chtějí, jest jim vůdčí snahou, ať často definitivní výsledek jest technickou záhadou. Na krajinách Mac Stevensona zvláště obdivujeme se harmonickému klidu, který v sobě neobyčejně mnoho kouzla i půvabu chová a který na první pohled obrazy jeho tak zajímavými činí. Co dále na vrub výborné quality, vlastně specificky umělecké quality jich pracem přičítati dlužno, jest volba sujetu. Nezříme tu nic pestrého, nic křiklavého, vše, i slunce jest stlumeno, vše chová v sobě poetický klid a noblessu. Nejsou to otrocky kopírované kousky přírody, ale krajinné nálady viděné výborně uměleckými individualitami.

Sochařství zastoupeno letošního roku mezi 950 úhrnně vystavenými kusy 32 čísly, tedy ve velkém nepoměru k ostatnímu umění. A to, co došlo letos, jakož i leta předešlá, kdy velká plátna vystavují se ve dvoraně, užíváno bývá po většině k dekorování obrazů a ke zřizování jakéhosi vstupu ku celé výstavě. Uznáváme úplně dekoraci květinovou, ale tak vystavovati plastiky, jako v Rudolfině, neviděli jsme nikde. Buď je věc špatná a pak se nepřijme — aneb je dobrá a proč ji potom jednak přikrývat květinami, jednak zbavovat toho jinak dost rozptýleného světla množstvím palmových deštníků.

Přede všemi jinými uvádíme poprsí hraběte Lva Thuna od Jos. Myslbeka. Poprsí to pro vídeňský parlament určené skvěle dokazuje, jakým monumentálním účinkem lze daný, jinak dost nevděčný motiv hermy rozluštit. A právě to, že při onom opravdu monumentálním provedení portrait vyniká takovou pravdivostí a živostí celku i detailu, to je předností díla tohoto, které výborně repraesentovati bude českého mistra ve vídeňské konkurenci. Vedle mistra i žáci jeho J. Pekárek a J. Mařatka poprve vystavují. Tento relief Piety, (vyobr. na sl. 409.), onen skupinu »První zpověď« (vyobr. na sl. 355.). Skizza tato s velkým citem provedená vystihuje ve výborném pohybu duši, jak zpovídajícího tak

obzvláště děvče, které v celé komposici výborně je podáno. (Skizzovité podání toto nenalezlo na mnohých místech pochoopení, jakoby skizza sama o sobě nemohla být uměleckým dílem.) Se zajímavým pokusem dostavil se F. Bílek. Vystavuje studii typu z okolí Tábora ve dřevě provedenou. (Vyobr. na sl. 369.) Svérázný tento umělec, který opovrhne ustáleným způsobem spracování dřeva, pokusil se ne bez technických obtíží ukázat, jak on techniku tu si představuje. Výsledek je velice příznivý, neobyčejnou přirozeností působící, a můžeme jen se těšiti, dočkáme-li se vyplnění jeho slibu, že některou z příštích svých větších prací ve dřevě provede. Skizza »Allegorie na naši dobu« odpovídá úplně názorům autora článku »Confiteor umění« v časopisu Nový Život uveřejněného. Vedle těchto prací upozorniti dlužno na portraity V. Amorta, které považujeme za nejlepší práce tohoto umělce.

Zúmýslně pomijíme práce prostřední a slabé, byť pocházely i z ruky umělců tak světově vypěstovaného jména jako Eberlein.

* * *

Ku konci podáváme krátkou zprávu o finančním výsledku výstavy. Uznává se všeobecně i z Vídně, že Praha je uměnilovné město, že trh umělecký zde je velice vyvinutý, dočítáme se o tom též v lokálkách našich denních listů a proto sestavili jsme si malou statistiku, kterou předkládáme.

Uměleckých děl umělců Čechů prodáno celkem 12 za 4255 zl., Němců a cizozemců 49 za 15244 zl.

Ať hledíme na cifry ty z toho neb onoho stanoviska, vždy pro uměnilovné kruhy naše špatná to bilance. Dvojí je zde možnost: buď naši kupují jen naše věci a pak je to smutné, když v naší největší výstavě, salonu, jak pomalu jsme si již zvykli říkat, prodá 80 umělců Čechů, kteří výstavy se účastnili, 11 uměleckých děl za 3255 zl. (částku 1000 zl. za Skramlíkův obraz pro galerii společnosti zakoupený odpočítáváme). Opravdu tomu nelze ani věřit a proto nemožno nám jinak než předpokládati, že naši mecenáši kupují i cizí umělecky cenné věci. Těšilo by nás, kdyby skutečné umění cizí získáno bylo našim salonům, nejsme tak nepřející a předpokládáme, abychom neuznávali některých předností umění cizího, prohlížíme-li však seznamy zakoupených věcí, seznáme, že po většině kupují se k hanbě naší práce jako Ostermannova, Sichel atd. vzdor ceně 2500 zl. Či stojí umění naše, pokud se nám v Rudolfinu jeví na nižším stupni než cizí? Uvádíme v odpověď jen tolik: bylo by to možno, když umělci naši právě ve světové konkurenci vítězí? Kdo vysvětlí nám tedy fakta, že umělci musí voziti své práce z výstavy neprodané? Jmenujeme zde jen Hynaise, Knüpfera a Alše, který u příležitosti vydání svých prací veškerou žurnalistikou tak byl přijat a doporučován; z mladých pak jen jak nám napadá: Bílka, Engelmüllera, Pekárka, Švabinského, Schussra a Urbana. Proto tedy jmenování i ostatní umělci svědomitě pracovali, aby P. T. obecenstvu za 30 kr. vstupného výsledek svého namáhání ukázali. Je to smutné faktum, ale je to naší povinností, přibíti je ku haně naší intelligence. A při tom

každoročně veřejně s výčitkou bývají v referátech vypočítávána jména českých umělců, kteří nevystavují.

Vedle veřejného prodeje existuje v Rudolfinu ještě jakýsi podporovací spolek pro umělce, zakupování výher pro slosování Krasoumné jednoty. Poněvadž každé slosování je záležitostí obchodní, jest samozřejmo, že Krasoumná jednota i svoje za obchodní považuje. Jinak opravdu nedovedli bychom si vysvětliti, jak je to u umělecké společnosti vůbec možno, že umělcům za práce v katalogu v obnosu 10.295 zl. ceněné (ku kterým přičísti dlužno ještě několik set zlatých za obrazy zakoupené »na prodej« označené) nabízí celých 6660 zl. — tedy 64% prodejné ceny, z které však dle stanov spolkových dalších 5% spolek nečlenu za prodání sráží. Obdrží tedy umělec za dílo své v hotovosti 59% ceny, kterou při nynější konkurenci tak jako tak co nejnižší stanoviti nucen jest. Pokud máme informace z kruhů domácích, přesvědčili jsme se, že opravdu nabízí se obyčejně polovina kupní ceny; zbylo by tedy 9% na umělce cizí, s kterými snad přece společnost stydí se tak zacházet jako s našimi, kterým opravdu nezbyvá, než nabízenou částku přijmout.

Uznáváme, že každý tolik dá, co může, ale je-li to jednání umělecké společnosti vůči umělci správné, to je jiná otázka. K tomu připojí se však občas i jiný úkaz. Obrazy k slosování vyhlédnuté ponechávají se poslední dny obecenstvu k překoupení — a tu stává se někdy, že taký obraz, když na něm cedulka společnosti se objeví, stoupne na ceně v očích kupujícího. Myslíte, že dostanete za něj kupní cenu 1000 zl.? Ne, ale řekne se: umělec rád ho dá za 500 zl., nu a je-li náhodou kupující kavalírem, přidá 100 zl. a má obraz v ceně 1000 zl. za 600 zl. I v tomto slosování učinila společnost sama statistiku, vyjmenovala jména domácích umělců. od nichž díla koupena. Prodejná cena jich obnáší 8255 zl. (vedle několika v katalogu »na prodej« uvedených), zbylo tedy na cizí umělce 2045 zl. My z našeho stanoviska ovšem uznáváme, že »Krasoumná jednota« jako společnost utrakvistická má povinnosti vůči umělcům Němcům z Čech, a ty také nevytýkáme; konstatujeme, že dle našeho počtu zakoupeno bylo od Čechů za prodejnou cenu 4870 zl., od Němců v Čechách rozených za 3545 zl., od cizích za 2045 zl.

Litujeme, že nemůžeme podat oproti tomu nějaká fakta, jak dejme tomu ve Vídni pro tamnější slosování zakupovány bývají věci naše; pokud naše vědomosti sahají, nepamatujeme se, že by kde byla česká věc našla v tomto smyslu odbytu. Ale snad chce Krasoumná jednota tímto ohledem k cizině dáti jí příklad, jak ona má se k našim umělcům chovat.

Naším zbožným přáním je, aby se jí to poštětilo.

SOUTĚŽE UMĚLECKÉ.

— Soutěž na upravení průlomu na místě bývalého domu »U Klíčů« na Malé Straně. (Viz »V. S.« sl. 292.) Porota umělecké komise na radnici pražské rozhodla o došlých čtyřech navrzích jednohlasně takto: Cena I. 600 zl. uděluje se projektu prof. J. Podhajského pod heslem »Pražské motivy«, cena II. 400 zl. projektu s heslem »Vanitas« od architektů R. Kříženeckého a J. Hrádka.

Listárna redakční.

Dopisy neodpovídáme; zbytečno tudíž připojovati poštovní známky. — Rukopisů nevracíme. — Zásilek nedosta- tečně frankovaných nepřijímáme. —

Dva listy . . . Bude uveřejněno, jakmile bude místo. — *Jiří*. Bude dle možnosti zařadeno. — *Zkalená píseň*. Ještě ne- stačí, ale nedejte se odstrašit. Z Vašich věcí nejlépe se mi líbily »Hřbitovní trávy« z první zásilky, ač ve formě značně slabé. — *Sý*. Pokračujte. — *Byl první máj*. — *O. C.* — *V. Č.* (Tobě.) — *V. Sch.* (Mnich, Hudba!) Nehodí se. — *J. O.* v *N. P.* Díky.

Spisy redakci zasláné.

Adam Asnyk: *Kiejstut*, tragedie v pěti jednáních. přel. Fr. Vondráček. — Sborníku světové poesie sv. 51. — Nakl. J. Otto. —

Samuel Taylor Coleridge: *Skládání o starém námořníku*. — *Christabel*. — *Kublaj chán*. — Přeložil J. V. Sládek. — Sborníku Světové Poesie sv. 52. — Nakl. J. Otto. — Cena 50 kr.

Józa Skalák: *Přirozená práva národů a česká samo- statnost*. — Nákl. spisovatele, v Praze. — Cena 6 kr.

Dr. Jan Slavík: *Proč se dovoláváme českého stát- ního práva?* — Nákl. Dr. Edvarda Grégra. — Cena 20 kr.

Boh. Bauše: *Pohledy do dílny přírody*. Matice lidu, ročník XXXI. sv. 3. Nákladem dra Ed. Grégra.

Kafkův ilustr. průvodce po království Českém, díl první, Česko-saské Švýcarsko. Nákladem Dra Ed. Grégra. — Cena 50 kr.

Seznam knih a časopisů vydaných nákladem Šaška a Frgala ve Vel. Meziříčí. —

Ratibor. Neodvislý list politický pro zájmy kralohrade- ckého kraje. Red. Fr. J. Peřina. Roční předplatné 12 korun. —

Vzorník xylo- a fotozinkografického ústavu Jana Vilíma v Praze.

Ústav Vilímův, který za deset let svého trvání stal se nejen nejlepším českým závodem svého druhu, ale čelí ví- tězně i soupeřům v cizině, rozesílá vkusně vypravený vzor- ník s dvaceti ukázkami rozmanitých reprodukcí dle českých originálů a fotografií. Přátele tohoto listu není teprve třeba poukazovati na výbornost prací ústavu Vilímova, jest časopis náš sám dobrým jejím dokladem — upozorňujeme zejména na reprodukci Švabinského perokresby v čísle minulém, kde skvěle překonány velké obtíže, které perokresba tohoto spů- sobu zinkografii působí. — Úhledný vzorník Vilímův jest spíše milým albem než prostředkem reklamním a obchodním a zajímá laika stejně jako umělce výtvarného, vděčného za věrné rozmnožování jeho prací.

PAMÁTKY VÝTVARNÉ

z Československé výstavy Národopisné r. 1895.

SEŠIT IV.

Dílo toto podá světlotiskem množství vynikajících předmětů z různých oborů práce umělecké. Nábytek, řezby, výšivky a součásti krojové, lístky rukopisných památek, vazby, faiance a majolika, sklo, práce z kovu, boho- služebná náčiní a roucha poslouží všem, kdož v kterémkoli z těchto oborů pracují, jako vhodné při studiu vzory a obeznámí kruhy širší s dobrou prací domácí,

Dílo vychází ve lhůtách měsíčních po sešitech o 10 obrazích. 12 sešitů o 120 listech utvoří celek, k němuž přiložen bude při posledním sešitu ná- ležitý text a seznam.

Předplatné na celé dílo aneb na 6 sešitů přijímá p. **Boh. Schnirch**, sochař na Král. Vinohradech.

Předplatné pro Prahu obnáší: na celé dílo 18 zl. r. m.
na 6 sešitů 9 „

Kdož si přejí dílo toto poštou odebírat, přidejtež laskavě 20 kr. na re- komandovanou zásylku každého sešitu.

Cena sešitu v knihkupectví **zl. 1.70 r. m.** — Dílo toto prodává se v ceně výrobní a proto nelze povolití nižádných srážek.